

Είδος: Εφημερίδα / Ένθετο: **ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ**

Ημερομηνία: Σάββατο, 30-05-2009

Σελίδα: 14,15,16,17 (1 από 4)

Μέγεθος: 2125 cm²

Μέση κυκλοφορία: 46130

Επικοινωνία εντύπου: (211) 3657.000, 7766000

Λέξη κλειδί: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

Χρήστος Χωμενίδης. Μιλήσαμε μαζί του για την καινούρια συγγραφική του αποκοτιά, για τον Παπανδρέου, τον Λαζόπουλο, την κοινή γνώμη, τον Τσιτσάνη, το καταραμένο φίδι, το θάνατο, τους πανηγυρτζήδες και τον Όμηρο. Για το ολόφωτο χαρούμενο βιβλίο του και το άφατο προσωπικό του δράμα. Ο συγγραφέας εξηγεί αυτή την αντίφαση προτείνοντας ως μόνο φάρμακο την αφήγηση και την αγάπη. Το τελευταίο διαβάζεται και ανάποδα.

«ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΝΑΙ ΜΟΝΟΝ ΤΑ ΜΕΝΤΙΟΥΜ»

Καφές και πολλά τσιγάρα στη λιακάδα. Η Ρούλα Γεωργακοπούλου συναντάει τον Χρήστο Χωμενίδη λίγο πριν κυκλοφορήσει το νέο του μυθιστόρημα «Λόγια-φτερά», δηλαδή έπηα πτερόεντα.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΣΚΕΥΗ ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ

Είδος: Εφημερίδα / Ένθετο: **ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ**

Ημερομηνία: Σάββατο, 30-05-2009

Σελίδα: 14,15,16,17 (2 από 4)

Μέγεθος: 2125 cm²

Μέση κυκλοφορία: 46130

Επικοινωνία εντύπου: (211) 3657.000, 7766000

Λέξη κλειδί: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΩΜΕΝΙΔΗΣ

Προετοιμάζοντας αυτή τη συνάντηση, άλλαξα χιλιάδες φορές γνώμη. Πώς να χαιρετήσεις σήμερα τον Χρήστο Χωμενίδη χωρίς να τον πονέσεις, αλλά και να μη βγει τζούφια η χειραψία; Ευτυχώς που η λογοτεχνία παραμένει στις μέρες μας η ευγενέστερη και η πιο ουσιαστική χειρονομία. Ένα βιβλίο με σκηνικό τον 8ο π.Χ. αιώνα και ήρωα έναν ροκ σταρ, ραψωδό από την Ιωνία, που τρέχει στα θρησκευτικά πανηγύρια και τους αθλητικούς αγώνες πλαισιωμένος από αρχαιογκρούπες και λοιπά αρχαιολαμβόγια, προετοιμάζοντας την έλευση του μεγάλου ραψωδού. Μήνι άοιδη, θεά, λοιπόν...

Μόλις την περασμένη εβδομάδα τελείωσα το βιβλίο σας και δεν μπορώ να αποφύγω τον πειρασμό: εσάς γιατί δεν σας είδαμε στον τελικό του Σκάι για τους μεγάλους Έλληνες; Κατ' αρχήν δεν προσεκλήθη, οπότε δεν έκανα και καμία ηρωική πράξη άρνησης. Το παρακολούθησα όμως και θεωρώ ότι έπρεπε να βγει ο Παπανικολάου. Όλα αυτά βέβαια προϋποθέτουν ότι αποδέχεσαι την ιδέα αυτού του δημοψηφίσματος, η οποία είναι στα όρια του φαιδρού. Τους βγάζουνε και τους μετράνε, ποιος είναι μεγαλύτερος ή ποιος την έχει μεγαλύτερη. Και οι ίδιοι οι φιναλίστ φαντάζομαι ότι δεν θα δέχονταν να συμμετάσχουν σε ένα τέτοιο ριάλιτι. Βέβαια, από αυτό μπορεί να βγάλει κανείς πολλά συμπεράσματα για το πού βρίσκεται σήμερα η κοινή γνώμη. Πώς σου φαίνεται ότι ο Καραμανλής ψηφίστηκε σαν μεγαλύτερος πολιτικός από τον Περικλή; Πώς σου φαίνεται ότι μέσα στους δέκα μεγάλους Έλληνες δεν υπάρχει ο Καβάφης, ο μόνος Έλληνας ποιητής που κυριάρχησε στον 20ό αιώνα και μάλλον θα κυριαρχήσει στον 21ο; Επίσης, είναι τελείως παράλογο να διαγωνίζονται και ο Σωκράτης και ο Πλάτωνας. Είναι σαν να βάζεις και τον Μίκυ Μάους και τον Γουόλτ Ντίσνεϊ.

Μυθιστόρημα για τον αρχαίο κόσμο στην εποχή του Νταν Μπράουν και του Λιακόπουλου; Ε, καλά δεν είναι μόνο αυτό. Υπήρξε η Γιουρσενάρ, ο Γκορ Βιντάλ,

“
Ο Λαζόπουλος
κολακεύει τον
κόσμο και ιδίως
τους νέους.
Τους αποδίδει
το αλάθητο, les
και δεν συμβαίνει
αυτό που έλεγε
ο Χατζιδάκις, ότι
ανάμεσα στους
νέους βρίσκονται
και οι αυριανοί
χαφιέδες και
οι αυριανοί
χασάπηδες και
απατεώνες
”

υπάρχει και «Ο κύριός μου ο Αλκιβιάδης» του Άγγελου Βλάχου.

Αυτό όμως είναι παλιό. Είναι αλήθεια ότι σήμερα ιδεολογικοποιούν πολύ την αρχαιότητα. Εγώ δεν είχα πρόθεση να ασχοληθώ με τον αρχαίο κόσμο επειδή με εμπνέει ιδιαίτερα ή με εντριγκάρει. Με ενδιέφερε κυρίως η αφήγηση ως κινητήριο μοχλός της ιστορίας. Το μόνο πράγμα που μπορεί να κάνει ο άνθρωπος για να βάλει τάξη στο χαώδες της ζωής του είναι να την αφηγηθεί. Αφηγούμενος τη ζωή, της δίνει νόημα και σχήμα. Ο πρώτος άνθρωπος που ξέρουμε ότι το έκανε –γιατί προφανώς το έκαναν κι άλλοι, πολλές χιλιετίες πίσω– ήταν ο Όμηρος. Άρα ο Όμηρος ως ασιδός-αφηγητής είναι η μεγάλη κοιλιά ή το μεγάλο μυαλό ή η μεγάλη ψυχή από την οποία βγήκαν όλοι οι μετέπειτα αφηγητές. Αφηγητής είναι και ο μεγάλος πολιτικός ο οποίος εκπορεύει ένα δράμα μέσα στο οποίο ο κάθε πολίτης μπορεί να βρει το δικό του προσωπικό όνειρο. Οι πολιτικοί λένε ιστορίες. Ο Ομπάμα λέει μια ιστορία. Ότι «μπορούμε να ξαναφτιάξουμε την Αμερική» και εξηγεί πώς θα γίνει αυτό. Εξηγώντας τον τρόπο, εντάσσει στην αφήγησή του τα όνειρα όσων τον ψήφισαν. Τοποθετεί τις ζωές τους σε ένα πλαίσιο. Αυτό έκανε και ο Όμηρος για τον αρχαίο κόσμο.

Μιλήσατε με φιλόλογους πριν γράψετε αυτό το βιβλίο; Έκανα εντατικά μαθήματα αρχαιογνωσίας για ένα χρόνο με την Εριφύλη Μαρωνίτη. Κανονικά, σαν τα ιδιαίτερα που κάνουν οι μαθητές. Σε τακτικές ώρες έναντι αμοιβής κ.λπ. Πήγαινα με τις απορίες μου, της έλεγα «θέλω να μάθω τι παπούτσια φόραγαν οι άνθρωποι του 8ου αιώνα ή τι τρώγανε».

Τρώγανε και τυρόπιτες; Οι ήρωες του βιβλίου σας τρώνε τυρόπιτες. Ναι, βέβαια. Είχαν τους πλακούντες. Οι πλακούντες είναι ζυμάρι με μέλι και τυρί. Τον πλακούντα τον τρώγανε στο χέρι σαν τυρόπιτα. Όλα αυτά βέβαια, ποιητική αδειά, διότι ήμουν πολύ πονηρός και επέλεξα μια περίοδο για την οποία δεν έχουμε πάρα πολλά στοιχεία. Αν έγραφα μια ιστορία που διαδραματίζεται στον 5ο π.Χ. αιώνα, θα έπρεπε να τσεκάρω κάθε λεπτομέρεια. Ο 8ος αιώνας είναι ακόμη μισοσκοτεινός, άρα δίνει στον συγγραφέα τη δυνατότητα μυθιστορηματικής ανάπλασης της καθημερινής ζωής.

Πάρα πολλοί συγγραφείς σημερινοί αντιλαμβάνονται τους αρχαίους σαν να ήταν αρχαίοι. Τους παρουσιάζουν σεβάσιμους, σχεδόν ασπράμαυρους. Πρόσωπα που δεν έχουν πάθη, που δεν πέρδονται, που δεν αστειεύονται. Το πολύ-πολύ να έχουν πολιτικού χαρακτήρα αντιμαχίες ή πάθη του τύπου «παντρεύτηκα τη μάνα μου και έβγαλα τα μάτια μου». Οι ίδιοι όμως οι αρχαίοι δεν ένιωθαν αρχαίοι.

Μέχρι και μοντέρνες βρισιές ανταλλάσσουν οι ήρωές σας. Μα δεν ήθελα να μιλάνε σαν αρχαίοι. Βέβαια, δεν έκανα και αναχρονισμούς. Δεν τους έβαλα να καπνίζουν ούτε να λένε «σε γράφω στ' αρχίδια μου» γιατί τότε δεν είχε ανακαλυφθεί η γραφή.

Ήταν ανάγκη να πάτε τόσο πίσω στο χρόνο; Ενώ δεν μ' αρέσει καθόλου να νοσταλγώ, έχω την εντύπωση ότι οι παλιότεροι άνθρωποι είχαν καλύτερη σχέση με τη μνήμη και την ιστορία τους.

Αυτό είναι λίγο παρακινδυνευμένο. Θυμάστε τότε με την Ιστορία της Ρεπούση τι έλεγε ο Λαζόπουλος; Ότι εμείς την ιστορία μας θέλουμε να τη μαθαίνουμε μέσα από τις διηγήσεις των παπουδων μας. Εγώ δεν λέω αυτό. Καμία σχέση. Η ιστορία γράφεται με ορθολογικά κριτήρια και είναι τόσο επιστήμη όσο και η ιατρική. Αν ο Λαζόπουλος έχει τέτοια άποψη για την ιστορία, να πάει αύριο σε έναν γιατρό και

**ΑΦΗΓΟΥΜΑΙ,
ΑΡΑ ΥΠΑΡΧΩ**

Τη δύναμη του προφορικού πολιτισμού αναδεικνύει με το νέο του μυθιστόρημα ο Χρήστος Χωμενίδης. Ήρωάς του, ο Ίννελος, αυτοδίδακτος ραψωδός στα σκοτεινά χρόνια του 8ου π.Χ. αιώνα, παπούς του Ομήρου.

να του πει «δεν έκανες καλά τη δουλειά» και να πάω εγώ μετά ντυμένος χήρα Μήτσι και να τον χειρουργήσω. Ο Λαζόπουλος είναι πληγή για τη δημόσια ζωή.

Πληγή; Εμ, βέβαια. Είναι ένας άνθρωπος ο οποίος, ενώ ξεκίνησε σαν καλός κωμικός, ξαφνικά θεώρησε ότι είναι η συνείδηση των Ελλήνων. Όταν τον βλέπω στην τηλεόραση, μου θυμίζει κάτι Αμερικανούς τεροκίρυκες οι οποίοι ουρλιάζουν κι από κάτω το πλήθος γουστάρει. Και το χειρότερο είναι πως πια δεν είναι κωμικός. Ο stand up comedian δεν κολακεύει, αλλά βρίζει το κοινό του. Ο Λένι ο βρομόστομος δεν έβριζε την εξουσία κολακεύοντας τον απλό άνθρωπο. Του έλεγε «εσύ είσαι ο διεφθαρμένος και μαλάκας που ανέχεσαι. Εσύ που κάθεται στην πολυθρόνα και περιμένεις από μένα να βρώσω τον Νίξον είσαι σαν τον Νίξον». Ο Λαζόπουλος κολακεύει τον κόσμο και ιδίως τους νέους. Τους αποδίδει το αλάθητο, λες και δεν συμβαίνει αυτό που έλεγε ο Χατζιδάκις, ότι ανάμεσα στους νέους βρίσκονται και οι αυριανοί χαφιέδες και οι αυριανοί κασπιδες και απατεώνες. Εν πάση περιπτώσει, η εξουσία του Λαζόπουλου δείχνει αυτό που έλεγε προπονημένος. Την έλλειψη ενός καλού αφηγητή.

Σύγχρονο πρόβλημα αυτό; Σπουδαίος αφηγητής ήταν, ας πούμε, ο Ανδρέας Παπανδρέου, ασχέτως αν έλεγε σωστά ή λάθος πράγματα. Σπουδαίος αφηγητής ήταν ο Παλαμάς. Ο Παλαμάς ήταν η συνείδηση της προπολεμικής Ελλάδας. Ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνονταν τότε οι Έλληνες τον εαυτό τους είχε πολύ να κάνει με όσα έλεγε ο Παλαμάς. Αυτό έκανε και ο Μίκης Θεοδωράκης τότε με τον Οτσαλάν, που βγήκε στην τηλεόραση με τις πιτζάμες και είπε «Έλεος. Δεν μπορούνε να βγαίνουν δυο κυρίες από το Κουρδιστάν και να κρίνουν τον ελληνικό λαό σύσσωμο και την ελληνική κυβέρνηση». Ο άνθρωπος ανέλαβε να πει την ιστορία διαφορετικά.

Θα γράφατε κάτι με ήρωα τον Μέγα Αλέξανδρο ή το θέμα έχει εκχωρηθεί σε άλλους. Ο Παπαθεμελής και όλοι αυτοί δεν αφήνουν κανένα περιθώριο για την αμφισεξουαλικότητα του Αλέξανδρου. Είναι σαν να φοράνε σε ένα αρχαίο άγαλμα βρακί, όπως παλιά έκανε η κούνια. Αυτό κάνουν και με τον Αλέξανδρο, έναν ▶

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΩΜΕΝΙΔΗΣ

άνθρωπο παράφορο, βίαιο, που είχε μπλέξει το ιδιωτικό με το δημόσιο, που δεν μπορούσε να αποφασίσει αν ήταν θεός ή άνθρωπος. Ασχέτως αν ο απολογισμός της ζωής του προκαλεί θαυμασμό, ο ίδιος προκάλεσε πολύ πόνο. Τον γουστάρουμε ως μούρη και ως ροκ σταρ, αλλά ας μην ξεχνάμε ότι έκαψε πόλεις και σάρωσε λαούς. Δεν νομίζω ότι θα έγραφα γι' αυτόν. Θεωρώ απείρως πιο αντιπροσωπευτική για τον ελληνικό πολιτισμό την εκδοχή του Καραγκιόζη για τον Μεγαλέξανδρο. Όπου ο Μεγαλέξαντρος σκοτώνει το καταραμένο φίδι και αντιποιεύεται την πράξη αυτή ο Καραγκιόζης, ο οποίος βγαίνει και λέει ότι το σκότωσε αυτός. Ακριβώς όπως κάνουμε εμείς που λέμε ότι είμαστε οι απόγονοι των αρχαίων, άρα δικά μας είναι τα μάρμαρα, δικά μας και τα έργα του Πλάτωνα. Ε, έτσι έλεγε κι ο Καραγκιόζης, «δικό μου είναι το φίδι».

Στο βιβλίο σας ο αρχαίος κόσμος δεν έχει άσπρες μαρμαροκολόνες και αρχαιοελληνικό μέτρο. Κατ' αρχήν, το βιβλίο μου δεν ήθελα να βρομάει αρχαιολογία και αρχαιολογικό μουσείο. Και νομίζω ότι αυτό το πέτυχα. Άλλωστε τα μάρμαρα του Παρθενώνα την εποχή που ήταν χρηστικά ήταν βαμμένα και μάλιστα με χρώματα εκτυφλωτικά. Υπήρχε το χρυσό, υπήρχε το κόκκινο. Άκου κάτι που έμαθα και μου έχει κάνει πολύ μεγάλη εντύπωση. Τα άσπρα σπιτάκια των Κυκλάδων δεν ήταν πάντα άσπρα. Ο Μεταξάς υποχρέωσε τους Κυκλαδίτες να τα ασβεστώσουν για λόγους υγιεινομικούς. Μέχρι τότε ο καθένας μπορούσε να βάλει σπίτι του μια πόρτα κατακόκκινη. Δεν φοβόντουσαν το χρώμα οι άνθρωποι. Δεν το έβρισκαν κιτς. Εμένα, ας πούμε, μ' αρέσει να ακούω τα δημοτικά έτσι όπως τα λένε οι πανηγυρτζήδες, παρά έτσι όπως τα λέει η Ειρήνη Παπά. Και το βιβλίο μου αυτό είναι. Ένα πανηγυρτζίδικο βιβλίο. Ο Τσιτσάνης χρησιμοποιούσε ντραμς και ηλεκτρική κιθάρα. Ο ήχος που έβγαζε στο «Χάραμα» ήταν ένας ήχος βρόμικος, δεν ήταν ένας ήχος αποστειρωμένος.

Διαβάζοντας το βιβλίο, η χαρά του συγγραφέα μου ήταν κάτι παραπάνω από ορατή. Πρέπει ο συγγραφέας να την «καταβρίσκει» έτσι φώρα παρτίδα; Αυτό που φαίνεται δεν ισχύει για πολλούς λόγους. Πρώτον, εγώ, όταν γράφω, μέσα σε ένα εξάωρο καθημερινής δουλειάς φτάνω

το πολύ τις τριακόσιες λέξεις. Κάθε πρόταση επαναδιατυπώνεται δέκα φορές. Άρα αυτό δεν είναι διασκεδαστικό. Ο σκοπός είναι όμως, διαβάζοντας ο αναγνώστης το τελικό κείμενο, να νομίσει ότι καταδιασκεδάσα. Όσο πιο σκληρή δουλειά έχεις κάνει τόσο πιο ανάλαφρο είναι το αποτέλεσμα. Μόνο τα τσιγάρα που έχω καπνίσει από τότε που άρχισα να γράφω, αν τα βάλεις στη σειρά, φτάνουνε μέχρι την Κίνα.

Φέτος το χειμώνα όλη η Αθήνα πάγωσε όταν μαθεύτηκε ότι χάσατε το παιδί σας.

Άκου. Όταν ξεκίνησα να γράφω αυτό το μυθιστόρημα, αρρώστησε η μάνα μου και τα πρώτα δύο τρίτα του βιβλίου είναι γραμμένα επιστρέφοντας καθημερινά από το νοσοκομείο. Βέβαια, το να πεθάνει η μάνα σου στα εβδομήντα της, όσο και να την αγαπάς και να τη λατρεύεις, δεν είναι παράλογο. Ο καρκίνος της μάνας μου μού έδωσε την ευκαιρία να τη στηρίξω και να της δείξω στην πράξη πόσο την αγαπάω και ταυτόχρονα να της ανταποδώσω όλα όσα μου είχε προσφέρει σ' όλη μου τη ζωή. Να κουβαλάει το παιδί τον γονιό του στην πλάτη του είναι μεγάλη ικανοποίηση και για τον γονιό και για το παιδί. Το άλλο όμως, που μετά πέθανε το παιδί μου τριών μηνών βρέφος, είναι κάτι που με δέλυσε. Το παιδί είναι το μόνο πρόσωπο που αγαπάς περισσότερο από τον εαυτό σου. Δεν υπάρχουν καν λέξεις για να το πεις αυτό. Κάποιος που κάνει τον γονιό του είναι ορφανός. Κάποιος που κάνει τον σύντροφό του είναι χήρος. Ο θάνατος του παιδιού σου είναι κάτι στην κυριολεξία άφατο. Στο βαθμό όμως που αποφασίζει κάποιος ότι δεν θα αυτοκτονήσει, κάτι πρέπει να βρει. Εμένα μου έσωσε τη ζωή το γράψιμο και πάνω απ' όλα οι φίλοι μου, που ήταν διαρκώς δίπλα μου. Στενοί φίλοι, από το δημοτικό σχολείο. Με κράτησε επίσης και η έννοια μου για τη μαμά του παιδιού. Δεν είχα περιθώριο να κατεβάσω τα ρολά. Έπρεπε να βοηθήσω την ίδια και τον εαυτό μου. Γι' αυτό αφιερώνω το βιβλίο «Στο παιδάκι που θα επιστρέψει». Δεν έχει να κάνει με τη μετεμψύωση. Πιστεύω όμως πολύ ότι αυτή η αγάπη που είχα για το παιδί μου θα ξαναδιοχετευτεί. Το παιδάκι θα επιστρέψει μέσα μου σαν αποδέκτης της αγάπης μου σε ένα άλλο παιδάκι.

Θα κάνετε κι άλλο παιδί; Δέκα. Μα νομίζω ότι το οφείλω σ' αυτό το

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΩΜΕΝΙΔΗΣ

παιδάκι που έφυγε. Όταν μετά από ένα τέτοιο δράμα ο άνθρωπος αρχίζει να έρχεται κάπως στα συγκαλά του, κοιτάζει τους άλλους και βλέπει ότι πάντα υπάρχουν και πιο τραγικές από τη δική του ιστορία. Πάντα υπάρχει το χειρότερο. Οι άνθρωποι που έχουν ζήσει τραγωδίες κυκλοφορούν δίπλα μας. Δηλαδή βλέπεις κάποιον στο δρόμο ο οποίος είναι δύστροπος, σε βρίζει στο φανάρι κ.λπ. και πρέπει να σκέφτεσαι ότι δεν είναι κατ' ανάγκην αγενής ή βλάκος. Μπορεί και να κουβαλάει έναν τεράστιο σταυρό. Δυστυχώς η κοινωνία στην οποία ζούμε θεοποιεί τη χαρά, την επιτυχία, το ουάου και τον πόνο τον βάζει κάτω από το χαλί με πάρα πολύ μεγάλη επιμέλεια. Αυτό διδάχτηκε το τελευταίο διάστημα.

Ότι το πένθος είναι ενδοχλητικό; Κοίτα. Σκοτώθηκε ο Γρηγορόπουλος και έγιναν όλα αυτά φέτος το χειμώνα. Τη μαμά του τη σκέφτηκε κανείς; Τώρα έχουν τελειώσει οι ιστορίες με τα Δεκεμβριανά δίθθεντάχα μου και η επικαιρότητα έχει αλλάξει θεματολογία. Το ρόλι όμως αυτής της μητέρας έχει σταματήσει σ' εκείνη την ημέρα. Γι' αυτήν ο Αλέξης δεν είναι ένα σύμβολο ούτε ένας ήρωας. Είναι το παιδάκι της.

Έχετε σκοπό να περάσετε όλη σας τη ζωή γράφοντας; Μα υπάρχει ωραιότερο πράγμα; Γιατί, τι καλύτερο έχω να κάνω δηλαδή; Να γίνω ευρωβουλευτής;

Πολύ καίριο. Θα ψηφίσουμε για την Ευρώπη ή για να λύσουμε τα εσωτερικά μας θέματα; Δεν την ξέρουμε την Ευρώπη. Στέλνουμε εκεί πέρα ανθρώπους και δεν ξέρουμε τι ακριβώς κάνουν. Το μόνο για τον οποίο ξέρουμε δυο-τρία πράγματα είναι ο Δήμας. Από την άλλη, είναι αλήθεια ότι οι ευρωεκλογές δεν είναι γκάλοπ, όπως επίσης αλήθεια είναι ότι αυτή η κυβέρνηση είναι η χειρότερη που θα μπορούσαμε να έχουμε. Σκέφτομαι ότι όλες οι μεταπολιτευτικές κυβερνήσεις έχουν πέσει λόγω σκανδάλων και όχι λόγω πολιτικής ανεπάρκειας. Ακόμη κι ο Σημίτης δεν κρίθηκε πολιτικά, αλλά από τα πούρα των γύρω του. Σήμερα όμως το κακό έχει παραγίνει. Είναι εξωφρενικοί αυτοί οι τύποι. Το σκάνδαλο Κοσκωτά συγκρινόμενο με το Βατοπέδι και τα άλλα είναι οικονομικά μηδαμινό. Εγώ πολιτικά είμαι στα αριστερά του ΠΑΣΟΚ. Παρ' όλα αυτά, πιστεύω ότι πρέπει να υπάρχει αξιόπιστη συντηρητική παράταξη. Δεν μπορεί η συντηρη-

Προημέρια τα δημοτικά έτσι όπως τα λένε οι πανηγυρτζήδες, παρά έτσι όπως τα λέει η Ειρήνη Παπά. Ο Τσασάνης χρησιμοποιούσε ντραμς και ηλεκτρική κιθάρα. Ο ήχος που έβγαζε στο «Χάραμα» ήταν βρόμικος, δεν ήταν ένας ήχος αποστειρωμένος

τική παράταξη να εξουτελιζεται από τα ίδια της τα στελέχη.

Ο τίτλος του πρώτου βιβλίου σας έχει κολλήσει πάνω σας για τα καλά. Οι νεότεροι συνάδελφοί μου στο γραφείο με ρωτάνε πότε θα πάρω συνέντευξη από το «σοφό παιδί». Είναι σαν να λέγαγε τον Παπαδιαμάντη «Φόνισσα» ή τον Ντοστογιέφσκι «Ηλίθιο». Όσο διατρέω το μπέιμπι φέις μου, δεν υπάρχει πρόβλημα. Αν συνεχιστεί όμως αυτό για καμιά δεκαετία, θα είναι φαιδρότητα. Θα είμαι ένας γέρον που τον λένε «σοφό παιδί». Σκέψου τι θα γράψουν οι εφημερίδες όταν πεθάνω: «Έφυγε το σοφό παιδί». Αν όμως επικρατήσει το καινούριο μου βιβλίο «Λόγια-φτερά», θα είναι χειρότερο, γιατί θα παραπέμψει στη φτερού.

Βγαίνετε συχνά στην τηλεόραση σε πολιτικές εκπομπές. Ο καθένας μας οφείλει να είναι ενεργός πολίτης, να έχει δηλαδή άποψη, την οποία όμως να είναι σε θέση να επανεξετάζει συνέχεια και να μη φοβάται να την εκφράσει όταν του δίνεται βήμα. Εγώ ούτε σε πρωινάδικα ούτε σε μεσημεριανάδικα έχω πάει. Πήγα στην εκπομπή του Πρετεντέρη τη Μεγάλη Εβδομάδα που είχε γκάλοπ για το πόσο θεοσεβούμενοι είμαστε. Βγήκε ένα μεγάλο ποσοστό και τότε όλοι άρχισαν να πανηγυρίζουν. Ε, εγώ είπα «παιδιά, δεν είμαι καθόλου σίγουρος ότι υπάρχει Θεός και, αν υπήρχε, μπορεί και να μας δημιουργούσε προβλήματα». Και μη νομίζεις... Μου έχει στοιχίσει πολύ που είμαι άνθρωπος της αγοράς και τα λέω, αντί να κάθομαι στίπι μου και να το παίζω ιερό τέρας ή πνευματικός άνθρωπος, που λέει το ποίημα περί ειρήνης και αδελφότητας. Αυτό το κακό το έκανε ο Σαμαράκης, ο οποίος όμως, όπως είμαι σε θέση να ξέρω, ήταν ένας πάρα πολύ καλός άνθρωπος και πίστευε μέχρι κεραίας αυτά που έλεγε. Ε, τώρα βγαίνουν και τα λένε όλοι, με τη διαφορά ότι δεν τα κάνουν πράξη στη ζωή τους όπως εκείνος.

Δηλαδή δεν υπάρχουν πνευματικοί άνθρωποι σήμερα; Τον τίτλο του πνευματικού ανθρώπου νομίζω ότι στη σημερινή Ελλάδα τον δικαιούνται μόνο τα μέντιοι. ■

INFO

Το βιβλίο του Χρήστου Χωμενίδη «Λόγια-φτερά», κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Πατάκη».